

Mitat Enç

BİTMEYEN
GECE

YAYIN NU: 380
EDEBÎ ESERLER: 197

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-975-437-240-3

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: 1983

28. BASIM

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Kapak Tasarımı: Zafer Yılmaz

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: İMAK OFSET BASIM YAYIN SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
Akçaburgaz Mah. 137. Sok.No: 12 Esenyurt / İstanbul / TÜRKİYE
Sertifika Numarası: 45523 Tel: (0212) 444 62 18

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

İstanbul - 2022

MİTAT ENÇ: 1909 yılında Gaziantep’de doğmuştur. Dedesi Mehmet Mazlum Efendi kentin önde gelen avukatlarından, babası Emin Mazlum Enç ise tanınmış iş adamlarındandı. Annesi Zeliha hanım kent Belediye Reisi Lütfü Güceyli’nin büyük kızıydı.

Antep savaşı yüzünden kesintiye uğrayan ilk öğrenimini 1923’te bitirmiş, orta öğretim için İstanbul Lisesine yatılı olarak girmiştir. 1929 yılında lise öğrenimini tamamlayıp İstanbul Darülfünun Hukuk Fakültesine yazılmıştır.

Birinci sınıfın sonunda sınavlara hazırlanırken gözlerinden hastalanmış ve öğrenimi bırakmak zorunda kalmıştır. Üç yıldan fazla İstanbul ve Viyana sağlık kurumlarında şifa aradıktan sonra sakatlığını kabullenmek zorunda kalmıştır. İkinci kez Viyana’da bulunduğu sırada Viyana Yüksek Pedagoji Enstitüsünde, özürlü çocukların eğitimi konusunda yeniden öğrenime başlamış, iki yıl sonra da Sağlık Bakanlığına bırakılan bir burstan yararlanarak, öğrenimini sürdürmek için Amerika Birleşik Devletleri’ne gitmiştir. 1936’da Columbia Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nden lisans diplomasını, 1939’da da Harvard Üniversitesi’nden yüksek lisans diplomasını alarak yurda dönüp, 1940 yılında Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Gazi Eğitim Enstitüsünde “Marazî Ruhiyat” okutmak üzere ilk görevine atanmıştır.

1950’de özürlü çocuklar için okul açmakla görevlendirilerek, Ankara Körler Okulunun kurucu müdürlüğünü de üstlenmiş; 1952 yılında Özel Eğitim alanına personel yetiştirmeyi hedefleyen Gazi Eğitim, Özel Eğitim Bölümünü kurarak üç yıl bölüm başkanlığı yapmıştır.

1956’da Ford Vakfı bursu ile doktora yapmak üzere ABD Illinois Üniversitesine gitmiş ve 1958’de çalışmalarının tamamlayarak ülkeye dönmüştür.

1958-60 yılları arasında Gazi Eğitimdeki görevine ek olarak Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi kurucu dekanlığına atanmış, iki yıl süreyle bu görevi yürütmüştür.

1960’da Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu üyeliğine tayin edilmiş, Gazi Eğitim’deki görevi ile birlikte sürdürmüştür.

1965’de Ankara Üniversitesi’nde kurulan Eğitim Fakültesine naklederek, Özel Eğitim Bölümünü kurup 1977’de emekli oluncaya kadar bölüm başkanlığı yapmıştır. Bunların dışında çeşitli tarihlerde ek görevlerle Ankara Yüksek Okulu Sosyal Hizmet-

ler Akademisi, Hacettepe Üniversitesi gibi kurumlarda öğretim üyeliği yapmıştır.

Doç. Dr. Mitat Enç 1942 yılında İngilizce öğretmeni olan Bayan Sabahat Çanakaleli ile evlenmiş, büyüğü kız, küçüğü erkek iki çocukları, üçü kız, birisi erkek dört torunları bulunmaktadır.

Ayrıca Türkiye Sakatlar Millî Komisyonu'nun hizmet şildi ile de ödüllendirilen Doç. Dr. Mitat Enç yıllarca özürülere ilişkin çeşitli uluslararası kurumların kongre ve toplantılarında da ülkemizi temsil etmiştir. Yazarın telif ve çeviri onaltı eseri, gazete ve dergilerde çıkmış bir çok makaleleri bulunmaktadır.

ÖNSÖZ

YAŞAM “övgümü” yazmayı yıllardır düşünürüm. Düşünmekle de kalmadım, çalışma masamın gözleri bu konudaki düşükle dolu. Bazısı önsözden öteye büyümeyi başaramamış, bazıları ise doğum sancısının çeşitli aşamalarında, istenmeyen dölütler gibi buruşup kalmışlar.

Şimdiye kadar sonuçlandırılmayan bu girişimlerin nedenini araştırmaktan bazen kendimi alamıyorum. Bu konuda bir iç çatışmasının sıkıntısı içinde olduğum ortada. Öyle sanıyorum ki bu çatışmanın iki temel nedeni var:

Birincisi, yaşam “övgüsü” yazmanın olağanüstü işler başaran büyük kişilerin imtiyazı olduğu kanısıdır. Bu tutkunun kişisel nedenleri değişik olabilir. Çoğunluğu dünyanın ilgi ve alkışlarını sürdüremeyecekleri, tükenmişlik dönemlerine girince kaleme sarılır. Bazısı ise bir kez daha kendini duyurabilmeyi ister. Başardıklarının öneminin küçümsenmesi tasasını gidermek isteyenler de olabilir. Fakat tümünün ortak yanı sınıırım, unutulmaması gereken kişiler olduklarını bir kez daha elleri ile belgelemektir.

Bu nedenle olsa gerek, böyle bir işe koyulmak için makine başına her oturuşumda içime bir tür utanma duygusu yayılıyor. Kendimi olduğumdan çok daha büyük ve önemli görmek gibi bir hayale mi kaptırıyorum? Böyle bir Don Kışot’luğa kalkışmış olma korkusu elimi kolumu bağlamakta. Çünkü, her gün benzerlerinin yüz binlercesi doğan ve ölen adsız ortalama insan yığını içinde bir damla olduğum gerçeğinin farkındayım.

Elimi bağlayıp, esinlenme kaynaklarımı körelten ikinci nedense, yaşam “övgü”lerinin gerçeklerle olan ilişkisi konusundaki kuşkularım. Bu tür girişimleri bir yazar, plastik cerrahiye ya da güzelleşme kurumlarına olan tutkunluğa benzetiyor.

Ne kadar başarılı ve önemli kişi olursa olsun, insanın kendini kamuoyu önünde olduğu gibi sergilemesi olanaksız. Sanırım hemen herkes başkalarının karşısına çıkarken, aynayı önüne alıp kendine çeki düzen vermeğe koyulur. Zira, hepimizin içinde tecrübeli bir işportacı kurnazlığı olduğu şüphesiz. Kendimizi piyasaya sürerken, gösterişli mostralıkları öne dizip, ham ve ezikleri onların arkasına gizlemeye özeniriz. Bu tür bir girişimin ürünü ise, ‘yaşam öyküsünden’ çok bir aldatmacaya, “övgüye” benzer. Dahası, farkında olmadan belleğimizin bize oynayacağı oyunlar da vardır. Yaşadıklarımızın hiçbir değişikliğe uğramadan, belleğin raflarında dizili, öne çıkmak için bilinçten davet beklediği söylenemez. Onların acı veren, hoşla gitmeyen ve işimize de gelmeyen yanları üstünde belleğimiz türlü oyunlara girişmekte çok ustadır. Pilavlık pirinç ayıklarcasına onları temizleyip bilinçaltının görülemez yerlerine tıkmak onun marifetidir. Eline fırça ve çekici alarak anılarımızın çürük çarık ve çarpık yanlarını tamir ve badana yapıp, göz alıcı duruma getirmek de onun görevi.... Bu yüzden anımsadıklarımız, gerçekten yaşadıklarımız olmaktan çok, yaşamış olmayı dilediklerimizin biçimini alır.

Bütün bu tasa ve çekingenliklerime rağmen beni bu işi başarmaya zorlayan bir neden de var. Ben istemeden, elimde olmayarak, hiç beklemediğim bir yaşam yoluna zorlandım. Tıpkı fırtınada batan bir tekneden canını kurtarıp günlerce azgın dalgalar, kavurucu güneş, açlık ve susuzlukla boğuştuktan sonra canını kurtarabilen kazazedelerin serüveni gibi bir şeydi bu. Tek farkı, günlerce sürüp, güvenli bir kumsalda sona ermeyişi. Bu çalkantı bugüne değin yarım yüzyıldır sürüp gitmekte. Sonu da ancak benim sonum olabilecek.

Böyle bir fırtınaya yakasını kaptıran tek kişi de değilim; yeryüzünde yüz binlerce benzerim var. Yaşam boyunca bunların binlercesini ilk elden tanıdım. Bir çokları bu felâketle her şeyin bittiğini, işe yarayabilecek hiçbir şeyleri kalmadığı kanısı ile neredeyse bitkisel bir hayat sürdürüyorlar. Yine binlercesi, ancak avuçlarına konacak sadakalarla varolabileceklerine inanıyor. İçlerinden zaman zaman sakatlık zincirini koparıp yeteneklerini sergileyebilenler de çıkıyor. Olumlu ya da olumsuz, buldukları durumun tek sorumlusu sadece kendileri değil. Onları körlüklerinden daha çok, yaşadıkları çevrenin inanç ve tutumları köreltiyor. Bu iki güçlü engel ortasında Tanrı bağış nice yeteneklerin kuruyup, yok olduğu yatsınmayacak bir gerçek.

Beni yazmaya zorlayan işte bu insanlar, onların yakınları ve geniş anlamda, toplum. Görmeden yaşayabilme san'atında, kişisel yaşamım bir esin kaynağı olabilirse yazmaya değer diye düşünüyorum. Bunun, değindiğim tasa ve çekingenliklerin yaratabileceği yanılğı ve çarpıtmaları hoş görmeyi sağlayacağını umarım.

Bu girişiminin, ayrıca kişisel bir çıkar yönü olduğunu da itiraf etmek zorundayım. Yaşamları tedirginliğe uğrayanlar ya konu-komşu, dost, akrabaya içlerini dökerek ferahlamaya çalışır, veya bir ruhbilimcinin divanına uzanarak sıkıntılarını onun kucağına boşaltarak, benliği ile barış sağlamaya çabalar. Anılarımı kâğıt üstüne dökmek, tatlı ve acı yanları ile benim için bir boşalma da sağlıyor. Başkalarının acıma duygusunu ayaklandırarak rahatlamak değil amacım. Bu ancak kendine acıyanlara özgüdür. Benim isteğimse başka bir şey. İnsan başından geçenleri, günlük yaşamın aralıksız koşuşturması içinde şöyle bir değerlendirip, muhasebesini yapma olanağını pek bulamıyor ve yaşam böylece, ev hanımlarının “elim deydikçe çitir, dikerim” diye doldurduğu aşınmış giy-

si torbasına dönüşebiliyor. İşte bu girişimdeki kişisel amacım yıldan yıla şişip kabaran bu sökülük ve yırtıklar yığınına düzene koyup raf ve çekmecelere dizilebilecek duruma getirebilmek. Böylece belki ben de içimdeki yaşam kargaşasını bir düzene sokup, sorumluluğunu yerine getiren ev hanımlarının mutluluğuna erişebilirim.

30 Ağustos 1979, Yalova

BİR
GÜN BATARKEN

NEDENSE insan akşamı bulmadan öğleye ne yediğini unuttur da, yıllar öncesi yaşanan bazı anılar renk ve canlılıklarından fazla bir şey kaybetmez. Üç, dört yaşında dedemin, eski gazetelerden yapıp başıma geçirdiği külah karşısında sırtışı; annemin tepinmelerimize pes edip kışlık sucuk ve samsa sandığının kilidini çevirirken çıkan tıngırtılar; güvercin yavrularını yakalamaktan inerken ikinci kat penceresinden selâmlık avlusuna düşüp, bayılışım daha dün olmuş gibi gelir bana.

İstanbul'daki o Mayıs ortası günü de böyledir işte. Türbedeki Mahmudiye Otelinin açık mavi badanalı odasında yeri belirsiz bir baş ağrısı ile uyanmıştım o sabah. Celal ve Zihni telâşla ilk derse yetişmek için hazırlanırken, baş ucumuzdaki pencerelerin yanında asılı sırdökülmüş aynanın önünde sakalını kazıyan Celal, ikide bir tıraş fırçasındaki köpükleri burnuma, yanaklarıma sıvaştırıp, sataşıyordu:

“Hadi ulan, ilk dersin Medeniye* olduğunu unuttun galiba.”

Bense bir önceki gece içkinin dozunu kaçırmışçasına ezik ve isteksizdim. Yatakta gerinerek uzuyor, bir yandan ötekine dönerek kendimi tartıyordum. Oysa yaklaşan sınavların korkusu ile akşam yemeğini bile zeytin, pastırmayla odada geçiştirmiştik. Ortadaki yuvarlak ma-

* Medenî hukuk

sanın üstündeki kitap ve not defterleri sergisi, izmaritlerin höyüklendiği tabla bunun kanıtıydı. Yorganımı üstümden atıp, ayağımdan çekmenin yarar sağlamadığını görünce kitaplarını koltuklayıp çıkıp gitmişlerdi.

Bir süre daha karın üstü, sağıma, soluma yatıp yeneden dalmayı ve baş ağrısını, üstümdeki ezikliği unutmayı denedim. Ama boşuna. Gözümü ilk açtığım zaman belli belirsiz ayırt edebildiğim ağrı, sanki uyku sersemliği dağıldıkça güçleniyordu. Beynimin belli bir yerinde değildi bu ağrı. Sanki görünmeyen bir el, kafatasımdaki bu sünger parçasını avucunda sıkıp gevşetiyordu. Yatağa kapanıp onu dinleyecek yerde, ayaklanırsam belki unuturum, hafifler diye umdum. Yorganı fırlatıp gözlerim kapalı ayak parmaklarımla terliklerimi araştırmaya koyuldum. Bulduramayınca, önce yatağın önüne, sonra da Mayıs güneşinin pırlıtlarla doldurduğu odaya göz attım.

Tuhaf, kendine özgü bir güzelliği vardı bu eski, perişan otel odasının. Kış sömestir tatilinden dönünce Celal ile birlikte oturduğumuz Kumkapı'daki Madam Makrina Pansiyonunun geniş ve cumbalı odasını başkasının tuttuğunu öğrenmiştik. Ama kabahat bizimdi. On altı lira oda kirası cebimize kalsın diye, giderken Şubat aylığını ödememiştik. Oysa her şeyi ile ne kadar hoştu orası. Makrina'nın dul kızı her gün temizliği yapar, Fransızca dergilerden seçtiği iştah gıdıklayan kadın, kız resimlerini konsolun üstündeki aynanın önüne koyardı. Kim bilir belki de bu uyarılarla gözlerimizi karartıp bıyıklı, ablak suratına tutulacağımızı umardı. Oysa ki yanımız ve karşıımızdaki Rum evlerinin pencerelerinden salkım saçak kız ve kadın, günün her saatinde cıvıldaşıp dururdu. Bizi gayrete getirmek için dergi fotoğraflarına pek gerek de yoktu. Mahmudiye Oteline, üçümüz birden ortada kalıp, hemen iyi bir yer bulamadığımız için geçicilik niyetiyle yerleşmiş ve aradan iki ayı aşkın bir süre geçtiği halde de gerçek bir

İki YENİ BİR UMUT YOLU

KISA bir süre sonra babam İstanbul'a geldi. İyice yıkılmış, birbirini izleyen acılar, doğal iyimserliğini karartmış, gevrek kahkahaları duyulmaz olmuştu. Önce dedemi kaybetmiş, miras sorunları yüzünden aralıksız gerginlik ve çatışmalara düşmüştü. Tam o sırada Gazhane yangınında, sigortasız epeyce malı yanmış, peşinden de öteki ticaret işleri bozulmuştu. Benim durumumsa bütün bunların üstüne tüy dikmişti.

Gelişinin peşinden, Heidelberg'te okuyan Cemil ağabeyin mektubu geldi. Yaz tatili süresince ünlü gözcülerden hiçbirinden randevu alınamıyormuş. Güzü beklemek gerekiyormuş.

Babamın gönlü hoş olsun diye bir süre de İstanbul'un öteki gözcülerini gezip dolaştık. Her birisi başka bir hava çalıyordu. Birisi durumun ümitsiz olduğunu söylerken diğeri diş çektirip aspirin tedavisi ile durumun düzelebileceğinden söz ediyordu. Onlara güvenimi yitirdiğimden gidip güzü Antep'te beklemeye karar verdik.

Burada da akraba ve komşuların geçmiş olsun ziyaretlerinin arkası kesilmedi. Herkes kapkaranlık bir yasa bürünmüştü. "Nazar değdi size" diye kurşun döktürüp tütsü yapmak öneriliyor, kocakarı ilaçları öğütleniyordu. Bazıları da beni avutur diye, daha önceleri gözünü yitirmiş olanları peşlerine takıp, kaderimde yalnız olmadığımı göstermeye uğraşıyordu.

Bense bu durumun sürekli olabileceğini düşünmek bile istemiyordum. Nasıl olsa bir çarenin bulunacağından emin gibiydim. Öyle ya, yaşlılar “Derdi veren Tanrı devasını da verir,” demezler mi?

Geçen yıllarda selâmlıkta devrimleri savunduğum için bana iyice içeren, sarığını yitirmiş bir hocaysa başka kanıydı: “İşte küfür işleyenlerin Allah cezasını böyle verir. Yat kalk tövbe et!” diye homurdanıyordu.

Bu hengâme içinde yaz geçti gitti. Tatilini geçirmeye gelen Cemil ağabeyle birlikte Viyana’ya gitmek için Eylül’de İstanbul’a döndük. Sirkeci garına, onun ve benim arkadaşlarımdan büyük bir kalabalık gelmişti. Benim arkadaşlar sanki Avrupa’ya okumaya gidiyormuşum da, bu gidişe imrenmiş gözükmeye çabalıyorlardı. Gerçekten de lise boyunca yüksek öğrenimi orada yapmayı düşlemiştim. Ele geçirdiğim Avrupa kentlerine ilişkin fotoğrafları uzun uzun inceleyip, okuduğum çeviri romanlardan esinlenerek nereye gideceğimi tasarlamaya uğraşırdım. Sempion Ekspresinin tekerlekleri tıkırdayıp, sınırları aşmaya başlayınca bu gidişin ne denli değişik olduğunu anlar gibi oldum. Eski yolculuklar sırasında pencerenin önüne dikilir, geçtiğimiz her yerin özellik ve ayrıntılarını kafama istif ederdim. Haydarpaşa’dan Fevzipaşa’ya kadar uzanan demiryolu boyundaki tüm istasyonların adları ezberimdeydi. Gözlerimi kapayınca İstanbul varoşlarının çamlar arasında uyuklayan görkemli köşklerini, Konya Ovası’nın ay yüzeyini andıran yoksul çoraklığını, istasyonlarda tıraşı uzamış hareket memurlarının kampana vuruşlarını tüm ayrıntıları ile anımsıyordum. Bu yolculuktaki kampana sesleri bana, eski yolculuklardaki telâşla su testisini katarlara koşturanları, istasyon bitişiğindeki kümeste tavuklara yemek artığı serpiştiren bakımsız, perişan kılıklı görevli eşlerini, “yumurta, ayran” diye haykırarak katar boyunca

ÜÇ KARABASAN

DUVAR saatlerinin bıkip usanmadan sürüp giden tık takları kadar renksiz ve yeknesak günleri değiştirebilen pek az şey vardı. Bazen ayakucundaki koltuktan doğruluyor, sağ yana giden ayak seslerini izleyerek yüznumara aralığına kendi başıma gidebilmeyi başarı sayıyordum. Burada sigara içerken yarenlik etmeye uğraşan hastalar ve ziyaretçilerine ancak anlamsız bir sırıtma ile karşılık verebiliyordum. Bazen Dr. Emin Bey ve Heidelberg'e dönen halazademin beni emanet ettiği Necati ağabey kısa ziyaretler yapıyorlardı. Ayaklarını zorla sürükleyerek ilerlemek istemeyen zamansa bütün ağırlığı ile üstüme çökmüştü.

Kapanıp kaldığım bu zindanı unutmamanın yolunu bulmalıydım. Koşullar elverişli olsa kendimi alabildiğine içki ya da esrara verip kurtuluş yolu arayabilirdim. Ancak, yapabileceğim tek şey kulaklarımı çevreye, kafamı geçmiş ve geleceğe kapayarak, düş dünyasına dalıp gitmekti. Her şeyin dileğe göre geçici, her isteğin engelsiz doyurulduğu saraylar, çiçekler, sevgilerle her türden baş döndürücü başarılarla dolup taşıdığı deliler cennetiymi beni kurtarabilecek olan. Oradan ancak doğal gereksinimlerimi gidermek, boğazıma dizilip kalan birkaç lokmayı yutabilmek için sıyrılıp ayaklarımı gerçekler dünyasına kısa bir süre basabiliyordum. Düşlemlerin uyutucu ve uyuşturucu sarhoşluğu içinde bulunduğu yeri, bulunuş nedenini, geleceğin koyu karanlığını hatırlamaya bile vakit kalmıyordu. Başlangıçta

gelsinler diye ayak seslerini özlemle beklediğim ziyaretçiler bile sıkmaya başlamıştı beni. Önceleri kalkmaya davranacaklar diye içim titrerdi. Şimdiyse, aman bir bahane uydurup çekilseler diye bekliyordum.

Bir sabah ziyaret saati dışında Dr. Derviş ve Emin ile Necati ağabey bir arada çıkıp geliverdiler. Yarıda kesilen hayallerimin uyuşturuculuğuna rağmen bunun olağan bir ziyaretten farklı olduğunu hemen sezinelebilmiştim. Gönülsüz birkaç hatır sorma dışında Dr. Derviş boğazını birkaç kez temizledi, sonra içindekilerden biran önce kurtulmak istercesine hızla anlatmaya koyuldu:

“Profesör, sol gözü etkileyen enfeksiyonun sağ göze de sıçrama tehlikesinin belirlediğini söylüyor. Vaktinde önlenmesi gerekmiş. Önlemin tek yolu da sol gözü almakmış.”

Düş dünyasından sıyrılıp gerçeklere dönebilmek kolay olmuyor. Söylenenleri dinlerken bir uyuşturucunun etkisi altında gibiydim. Sol gözün alınması... sol göz... sol göz... sanki koğuşun bir köşesindeki hoparlörden yankılanıyor gibiydi. Bununla kendim arasında bir ilişki kuramıyordum. Ziyaretçiler belki de benim olumsuz bir tepki vereceğimi sanıyordu ve bunu önlemek istercesine ameliyatın öteki gözü kurtarmak için zorunlu olduğunu, birisi bırakıp öteki yineliyordu. Biran önce yalnız kalabilmek için “karar vermek için yarına kadar bir düşüneyim,” diye mırıldanabildim.

Sol gözden ümit kalmadığı, önceleri de birkaç kez söylenmişti. Ama ben her halde bilinç altında, nasıl olsa bir mucizenin baş göstereceğini ve her şeyin eski haline döneceğini bekliyordum galiba. Onun sökülüp alınması bu nedenle bana her şeyin sonu gibi gelmişti. En iyisi düşünmemek. Yine kendimi hayal dünyasının kucağına atıp gerçeklerden kurtulmaktı.

Ancak, bitmesini dilemediğim o yirmi dört saat, duyularıma zorla erişebilen koğuş rutini içinde geçip gitti. Zi-

DÖRT EL YORDAMI İLE YAŞAM

SEMPLON EKSPRESİ yerinden kıpırdayıp yol almaya başladıktan sonra da koridor penceresinin önünde diki- lip kaldım. Sanki git gide küçülen geçiricileri ve yapıları izliyormuş gibi hafifçe sağa eğilerek el salladım. Sonra davranışumdaki garipliği fark ederek geri çekildim. Her- halde ev sahibim birkaç kompartman arkadaşı ile yarenlik ederken durumumdan söz edip yardımlarını rica etmişti. Böyle olduğu halde görebildiğim günlerden kalma ayrılık oyunlarını sürdürmeye niçin özeniyordum? Fakat bu es- ki bir alışkanlığın işleyişinden farklı bir tutumdu sanırım. Göremediğimi herkesin hemen fark etmesini istemiyor- dum. Çünkü daha sonraki günlerde de elimde olmadan, gören bir kişi olduğum izlenimini bırakmamaya özendi- ğimi fark ettim. Buna niçin önem veriyordum? Kör ol- maktan mı utanıyordum? Yoksa bu durumun gelip-geçici bir şey olduğuna inanmaktan kendimi kurtaramıyor muy- dum? Hele Macar sınırına kadar kompartman arkadaş- larımın tümünden değişmesi ile durumumu bilmeyen yeni yolcuların gelişi bu oyuna beni daha da itti. İki- de birde yerimden davranıp el yordamı ile kapı tokmağını araştı- rdığımı fark ettirmemeye uğraşarak koridora çıkıyordum. Penceresinin önünde, başımı arada bir sağ ve sola çevire- rek sanki geçtiğimiz yöreleri izliyormuş gibi davranıyor, sezdirmeden koridor pencerelerini sayarak vagonun öteki ucuna kadar gidip, yine el yordamı ile yüznumaranın kapı- sını bulup dalıyordum. Bağımsızlığın bu kadarı bile içim-

de mutluluğa benzer bir duygu ayaklandırmıştı. Oysa pencerenin önüne dikilip dışarıyı seyretme oyunu sırasında algılayabildiğim ancak katar tekerlerinin, çocuk tekerlemelerini andıran tıkırtısı ile, yakınındaki ağaç yarıklarının hışırtısından başka bir şey değildi. Yalnız garip olan, eski yolculukların zenginlikleri ile bu yoksulluğu karşılaştırıp kendimi çöküntüye kaptırmıyordum. Aksine, bu aldatmaca sanki beni avutmaya yarıyordu.

Sirkeci’de karşılaşmaya gelen Celal ile kucaklaştığım zaman çok önemli ve büyük işler başaranların duygusu içinde oluşum da bu aldatmaca sonucuydu.

O ders yılı üç-dört arkadaş Süleymaniye’deki eski, ahşap bir evin kanadını kiralayıp, yerleşmişlerdi. Antep yolculuğuma girişmeden önce birkaç gün orada kalıp, dinlenmemde ısrar ettiler. Onlarla yeniden bir arada olmak, öğrenciliğin tasasız yaşamına katılmak benim de hoşuma gidecek sandım. Ancak, ertesi sabah bunun pek de umduğum gibi olmadığını farkedebildim.

“Sen öğleye kadar uzan, dinlen... Son dersten çıkar çıkmaz gelir seni alırız,” diyerek telaşla çıkıp gitmişlerdi.

Üstü kahvaltı bulaşıkları ile kaplı tahta masanın başında, onların sokak kapısını vurarak hızla uzaklaşan ayak seslerini dinleyip öylece kalakaldım. İçimin loşluğuna onu çevreleyen çatlaklardan ağır ağır koyu bir hüznün sızmaya başladı. Durumumun öyle yalın aldatmacalarla avunabilecek bir yanı olmadığını bütün acılığı ile anlamaya başlıyordum. İçimdeki karanlıkta, atropin zehirlenmesi sırasında duyduğum korkuya benzer bir şeyler kıpırdanmaya başladı. Unuttuğumu sandığım cin ve canavar hayalleri sanki yeniden ayaklanıyormuş gibiydi. Telâşla sandalyeden fırlayıp açık pencerenin önüne dikildim. Sokağı dinleyerek, içimdeki kabustan uzaklaşmaya çabaladım. Nereden esinlendi bilemem dudaklarım arsından lise yıllarında ezberlediğim bir şiirin mısraları dökülmeye başladı: